

วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยง

Thai Political Culture and Participation in the Era of Connectivity

ศราวุธ ชันธวิชัย¹, พระมหาคำพันธ์ ปภากรโร²,

พระครูจินตาสารานุกุล³ และ ศรีอรุณ คำโท⁴

Sarawut Khanthawichai¹, Phramaha Kampan Phapakaro²,

Phrakhruchindasaranukun³ and Sriarun Khamtho⁴

^{1,2,3,4} คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

^{1,2,3,4} Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubonratchathani Campus, Thailand

E-mail: ¹Aun_kan5@hotmail.com, ²K_paphakaro@yahoo.co.th, ⁴sriarunkhamtho@gmail.com

Received December 20, 2021; Revised May 27, 2022; Accepted May 28, 2022

บทคัดย่อ

บทความเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยง มีจุดมุ่งหมาย ศึกษาความหมายวัฒนธรรมทางการเมืองและบริบทการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคแห่งการเชื่อมโยง ดังนี้ 1) ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย 3) อภิปรายบริบทการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยง โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร ตำรา สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และวิเคราะห์วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยใช้ทฤษฎีของอัลมอนต์ (Almond) และ เวอร์บา (Verba) และทฤษฎีโลกาภิวัตน์สุดโต่งหรือโลกาภิวัตน์ของ ร็อดริค (Rodrik)

โดยพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือแบบแผน ทศนคติและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มสมาชิกของระบบการเมืองหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมและสภาวะแวดล้อม สถาบันทางสังคม ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา วัฒนธรรมทางการเมืองสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นกุญแจสำคัญสำหรับการปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตย

วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ประชาชนได้แสดงศักยภาพร่วมคิดร่วมตัดสินใจเพื่อส่งผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐหรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง การมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

บริบทการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยงแบบมีส่วนร่วมที่ประเทศไทยจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับพลังทางเศรษฐกิจการค้าข้ามชาติ พลังของการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคม ตลอดจนทั้ง

พลังการแตกตัวของเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางและรวดเร็วในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง ด้วยเหตุนี้ ในโลกยุคแห่งการเชื่อมโยง การเมืองไทยจึงไม่สามารถ คาดการณ์วัฒนธรรมทางการเมืองในทางใดทางหนึ่งหากแต่จำเป็นต้องมองเป็นกระบวนการมีส่วนร่วม ยิ่งมีความหลากหลายของมุมมองทางการเมืองมากเพียงใด ยิ่งจะส่งผลดีเพียงนั้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมทางการเมือง; การมีส่วนร่วมทางการเมือง; ยุคแห่งความเชื่อมโยง

Abstract

The aim of the article "Thai Culture and Political Participation in the Age of Connectivity" was to study the definition of political culture and the context of political participation in the Age of Connectivity as follows: 1) definition of culture and political participation 2) democratic culture and political participation, and 3) discussion on Thai political context in the age of connectivity. Educational methods from documents, textbooks, and electronic media were used in the research. Political culture and political participation were analyzed using Almond and Verba's theories, and Rodrik's theory of extreme globalization.

The results showed that Political culture and political participation were the stereotypes, attitudes, and beliefs of individuals towards the political system of the members of a political system through the process of socialization and environment, social institutions, history, traditions, religion, and political culture to political participation. These were the keys to liberal democracy.

Culture and political participation were participatory democracies in which people demonstrated the capacity to make collective decisions that influenced government policy choices or public administration, or election of political leaders. Such participation was fundamental to democratic politics.

Thai political context in the era of participatory connectivity, Thailand needed to be concerned with the economic power of transnational trade, the power of communication via the Internet and social media as well as the dispersive power of technology causing widespread and rapid changes in the economy, society, culture, and politics. Therefore, in the world of connectivity, Thai political culture could not be predicted in any way, but rather as a participatory process. The more diverse the political views, the more positive.

Keywords: Political Culture; Political Participation; Era of Connectivity

บทนำ

วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยได้รับอิทธิพลจากวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ การปกครองในสมัยสุโขทัย สยามสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ มาจนถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 วัฒนธรรมทางการเมืองได้ฝังอยู่ในสายเลือดและระบบความคิดของคนไทยจากอดีตที่ต้องหาผู้มีบารมีคุ้มครองและชี้นำวิถีทางแห่งความสัมพันธ์ทางสังคมและในทางการเมืองไม่เพียงแต่ในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หากแต่ระบบอุปถัมภ์โดยมีผู้มีบารมีชี้นำยังคงฝังรากลึกอยู่ในวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยสืบเนื่องถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ที่ผู้นำกำหนดแนวคิดและตัดสินใจทางการเมืองแล้ว การเมืองไทยยังมีความคับแคบให้ความสำคัญและผลประโยชน์ทางการเมืองเฉพาะกลุ่มและไม่เปิดใจกว้างที่จะยอมรับฟังกลุ่มที่มีความคิดต่าง ทั้งวัฒนธรรมเชิงอุปถัมภ์ที่ประชาชนต้องเดินตามแนวคิดของผู้นำและวัฒนธรรมคับแคบเฉพาะกลุ่มยังคงฝังแน่นอยู่ในสังคมไทย (ณัฐพล บุญยพิพัฒน์, 2562)

วัฒนธรรมดังกล่าวนับว่าเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะสังคมประชาธิปไตยเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับเกียรติศักดิ์ศรีความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ เป็นสังคมพหุนิยมที่เคารพในความเห็นต่างและเป็นสังคมเปิดที่ให้โอกาสทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและกำหนดทิศทางการเมืองการปกครองร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์เชื่อมโยงสังคมโลก (connectivity) โดยกระบวนการโลกาภิวัตน์ (Globalization) และ โลกาภิวัตน์สุดโต่ง (Hyper-Globalization) (Khanna, 2016) ได้เกิดขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เทคโนโลยีและการสื่อสารในวงกว้างในแทบทุกพื้นที่ของโลก ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมการเมืองไทยที่ผู้นำเป็นผู้กำหนดทิศทางให้ผู้ใต้ปกครองเดินตามตลอดทั้งกระทบต่อวัฒนธรรมการเมืองแบบแยกกลุ่มแบ่งฝักแบ่งฝ่าย มิติโลกแห่งการเชื่อมโยงได้ก่อให้เกิดการสื่อสารไร้พรมแดนผ่านระบบอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมซึ่งก่อให้เกิดการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง สังคมและการเมืองไทยในปัจจุบันจึงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยมีทั้งวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เป็นระบบอุปถัมภ์และวัฒนธรรมการเมืองแบบแยกกลุ่มแบ่งฝักแบ่งฝ่าย พร้อมกับวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วมที่เกิดจากระบบเชื่อมโยงผ่านอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคม

วัฒนธรรมทางการเมือง

ความหมายของวัฒนธรรม

นักมานุษยวิทยาและนักสังคมศาสตร์ ได้ให้คำจำกัดความของ “วัฒนธรรมมนุษย์” (Human culture) ว่าเป็นพฤติกรรมจากการเรียนรู้ (Learned behavior) ที่ปัจเจกบุคคลได้มาในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม คำจำกัดความของวัฒนธรรม ถูกกำหนดขึ้นครั้งแรก ในปี ค.ศ. 1871 โดยนักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษชื่อ Edward โดยเขาได้ใช้คำ ๆ นี้เพื่ออธิบายถึง “องค์ประกอบรวมที่ซับซ้อน ประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ หลักศีลธรรม กฎหมาย จารีต ตลอดจนความสามารถและนิสัยอื่น ที่มนุษย์ได้มา

ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม” หลังจากนั้น นักมานุษยวิทยาได้มีการขัดเกลาคำความหมายและให้คำจำกัดความที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม ทุกคำจำกัดความต่างเห็นพ้องว่าวัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่ได้จากการเรียนรู้ซึ่งตรงข้ามกับพฤติกรรมที่เกิดจากพันธุกรรม (Grolier Encyclopedia of Knowledge, 1999) สังคมมนุษย์แต่ละสังคมจึงมีบรรทัดฐานหรือปทัสถาน (norms) ที่กำหนดพฤติกรรมและความรู้ โดยปัจเจกบุคคลได้รับการขัดเกลาทางสังคม (socialized) หรือเรียกว่าเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมแม่ (enculturation) ตั้งแต่แรกเกิด ยกตัวอย่าง เช่น ภาษาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง การเรียนรู้ภาษาจากถิ่นกำเนิดเรียกว่าภาษาแม่ (Mother tongue) ด้วยเหตุนี้ วัฒนธรรมจึงเป็นองค์รวมของความรู้และพฤติกรรมที่มนุษย์ได้มาจากสังคม

ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง

Joyce (2015) ได้ให้คำจำกัดความของวัฒนธรรมทางการเมืองว่าหมายถึงชุดค่านิยมพื้นฐานของประชาชนในแต่ละประเทศที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง (political behavior) ส่วนสำคัญประการหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมือง คือ ระดับความไว้วางใจ (trust) ที่พลเมืองมีต่อผู้นำทางการเมือง (political leaders) ในประเทศที่มีการเมืองการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตยจะมีค่านิยมในทางการเมืองร่วมกัน เช่น การมีสถาบัน (institutions) ผู้นำฝ่ายบริหาร (chief executive) ฝ่ายนิติบัญญัติ (legislatures) และฝ่ายตุลาการ (judiciary) หรือศาล (courts) รวมถึงองค์กรทางการเมือง ได้แก่ พรรคการเมือง (political parties) กลุ่มกดดันหรือผลักดัน (pressure groups) กระบวนการทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง (elections) และเสรีภาพส่วนบุคคล (personal freedoms) ที่ให้หลักประกันในความเป็นพลเมืองแก่พลเมืองทุกคนเป็นรายบุคคล เมื่อกล่าวถึงวัฒนธรรมทางการเมืองจะให้ความสำคัญต่อทัศนคติทางการเมืองของประชาชนซึ่งมีแนวโน้มว่าประชาชนส่วนใหญ่คิด รู้สึก และกระทำการอย่างไรในกิจกรรม หรือกิจการทางการเมือง (political affairs) ซึ่งอาจมีระดับที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ

นักทฤษฎีเสรีนิยมเชื่อว่าวัฒนธรรมทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ (Historical development) ของประเทศนั้น ๆ และมีการสืบทอดผ่านคนหลายรุ่นโดยกระบวนการที่เรียกว่าการขัดเกลาทางสังคมการเมือง (Political socialization) ซึ่งมีสถาบันที่ทำหน้าที่ขัดเกลาอบรมสั่งสอนความเชื่อและค่านิยม (beliefs and values) ให้แก่สมาชิกในสังคมนับตั้งแต่ ครอบครัว สถานศึกษา สื่อมวลชน และพรรคการเมือง (Joyce, 2015) วัฒนธรรมทางการเมืองจึงหมายความว่ารวมถึง ค่านิยม แนวคิด พฤติกรรมหรือแนวปฏิบัติตลอดทั้งเทคนิควิธีการทางการเมืองที่ใช้ร่วมกันในสังคมกลุ่มเดียวกัน เป็นแบบของทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มสมาชิกของระบบการเมืองหนึ่ง รวมถึงความไว้วางใจที่สมาชิกของสังคมมีต่อผู้นำทางการเมืองโดยแสดงออกผ่านสถาบันทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละกลุ่มจะมีอัตลักษณ์ที่เป็น ค่านิยม แนวคิด พฤติกรรม มีความเป็นตัวของตัวเองอันเป็นผลมาจากการได้รับอิทธิพลจากประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาจากสถาบันสังคมนับตั้งแต่ ครอบครัว สถานการศึกษา ชุมชน ตลอดทั้งสถาบันทางการเมือง ค่านิยม แนวคิด พฤติกรรมหรือแนวปฏิบัติ เหล่านี้ จะได้รับการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

ประเภทของวัฒนธรรมการเมือง

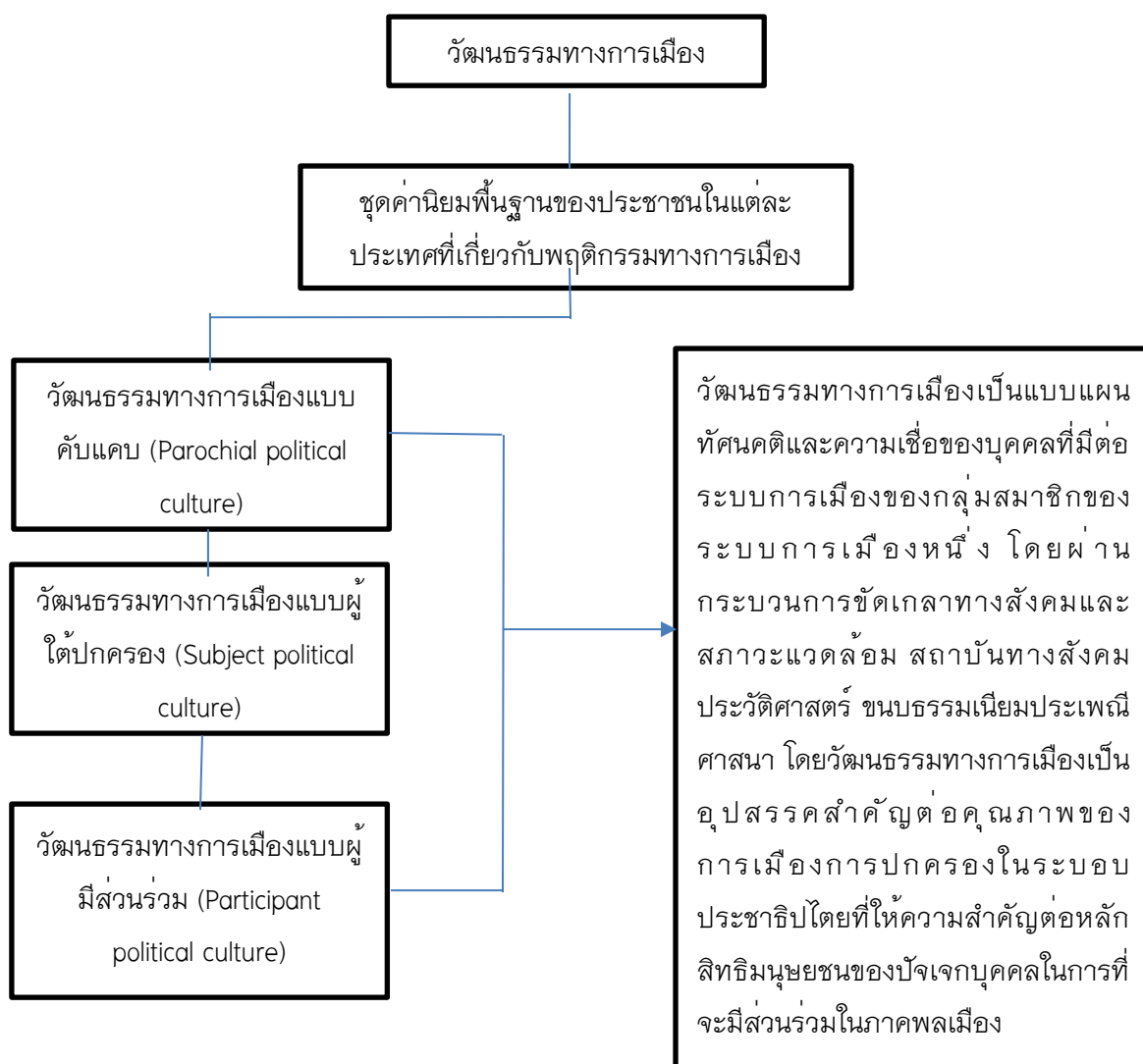
การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นการศึกษาวัฒนธรรมภาคพลเมือง (Civic Culture) ซึ่งได้ดำเนินการในปี 1963 โดยนักรัฐศาสตร์อเมริกัน ชื่อ อัลมอนด์ (Gabriel Almond) และ เวอร์บา (Sydney Verba) โดยอัลมอนด์และเวอร์บา ได้สำรวจและศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีพัฒนาการในระบบอบเสรีประชาธิปไตย โดยแยกวัฒนธรรมทางการเมืองของภาคพลเมืองออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (Parochial political culture) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบผู้ใต้ปกครอง (Subject political culture) และวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผู้มีส่วนร่วม (Participant political culture) ในส่วนของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ พลเมืองจะไม่มีความตระหนักในความมั่นคงหรือการดำรงอยู่ของรัฐบาลกลาง หากแต่ให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์เฉพาะถิ่นเฉพาะกลุ่ม สำหรับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผู้ใต้ปกครอง พลเมืองจะไม่มองตนเองในฐานะผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง หากแต่มองว่าตนเองเป็นเพียงผู้ใต้ปกครองของรัฐบาล ส่วนวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม พลเมืองเชื่อและตระหนักว่าตนเองสามารถให้การสนับสนุนระบบการเมืองและขณะเดียวกันก็ตระหนักว่าตนเองจะได้รับผลจากระบบการเมืองเช่นกัน (Winkler, 2019)

จากการที่แนวคิดหลักของอัลมอนด์และเวอร์บา มองว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมหรือประชาธิปไตยจะเป็นวัฒนธรรมหรือระบบการเมืองที่มีความมั่นคงที่สุดในสังคม ในขณะที่ทัศนคติวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผู้ใต้ปกครองและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบเฉพาะถิ่นเฉพาะกลุ่มจะเป็นอุปสรรคต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมหรือระบบประชาธิปไตย ในวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม พลเมืองจะมีความกระตือรือร้นในทางการเมือง ในการที่จะแสดงออกในสิทธิและความพึงพอใจต่อผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมือง (ที่มาจากการเลือกตั้ง) แต่จะไม่ปฏิเสธที่จะยอมรับการตัดสินใจของผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมือง (ที่มาจากการเลือกตั้ง) ในสิ่งที่ตนเองไม่เห็นด้วย ด้วยเหตุนี้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมหรือเรียกว่าวัฒนธรรมพลเมือง (Civic culture) จะช่วยแก้ปัญหาความตึงเครียดหรือความขัดแย้งในระบบประชาธิปไตย โดยเชื่อมโยงระหว่างการควบคุมโดยประชาชน (Popular control) กับการปกครองหรือธรรมาภิบาลให้มีประสิทธิภาพ (Effective governance) วัฒนธรรมพลเมืองรวมถึงภาคประชาสังคม (Civic community) ที่เป็นการเมืองภาคพลเมือง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้ความสำคัญกับ ความสนใจและผลประโยชน์ทางการเมือง ความเท่าเทียมกันในสังคม ความเชื่อถือและไว้วางใจระหว่างบุคคล การรวมตัวเป็นสมาคมด้วยความสมัครใจ ปัจจัยดังกล่าวจะนำไปสู่การปกครองหรือธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพและความเป็นประชาธิปไตย

วิเคราะห์วัฒนธรรมทางการเมืองไทย

วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย ญัฐพล บุญผีพัฒน์ ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการการเมืองไทยว่า อาณาจักรสุโขทัยมีลักษณะที่ผู้ปกครองใช้หลักธรรมราชา มาถึงอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาได้นำวัฒนธรรมขอมที่มีลักษณะลัทธิเทวราชาเข้ามาใช้ในการปกครอง เกิดระบบศักดินา ระบบไพร่ ถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นและก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ยังคงเป็นการปกครองแบบอำนาจอรวม

ศูนย์ (ณัฐพล บุญยพิพัฒน์, 2562) วัฒนธรรมดังกล่าวได้ผูกติดกับสังคมไทยมาเป็นเวลากว่าแปดร้อยปี เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบนายกับบ่าว ผู้ใหญ่กับผู้น้อย แบ่งเป็นค่ายเป็นคุ่มขึ้นอยู่กับนายหรือผู้ใหญ่อีกสืบทอดมาถึงวัฒนธรรมทางการเมืองในปัจจุบันที่มีระบบตามนายสั่ง การแบ่งแยกเป็นกลุ่มที่ผูกพันด้วยระบบอุปถัมภ์และผลประโยชน์ กลุ่มเหล่านี้จึงมีอคติจากความชอบ ความหลง หรือความเกลียด ทำให้ขาดการวินิจฉัยไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ไม่สามารถเปิดใจประสานความคิดกับกลุ่มอื่น นอกจากนี้ ในบางยุคสมัยในอดีต การเมืองไทยมีลักษณะภาคินิยมที่มีพรรคการเมืองมีฐานการเมืองเฉพาะถิ่น เมื่อวิเคราะห์ด้วยแนวคิดของอัลมอนต์และเวอร์บา จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยซึ่งมีลักษณะค้ำคืบเฉพาะกลุ่มเฉพาะถิ่นและผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมืองมองประชาชนว่าเป็นผู้ใต้ปกครองที่ต้องเดินตามทิศทางที่ผู้นำกำหนด ทั้งสองวัฒนธรรมเป็นอุปสรรคสำคัญต่อคุณภาพของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญต่อหลักสิทธิมนุษยชนของปัจเจกบุคคลในการที่จะมีส่วนร่วมในภาคพลเมือง

แผนภาพแสดงการสังเคราะห์วัฒนธรรมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย (Democratic political participation)

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปรัชญาโบราณตะวันตกและตะวันออกซึ่งเป็นรากฐานทางการเมืองการปกครองในปัจจุบันต่างให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในซีกโลกตะวันตก หลักการเรียนรู้ของโสเครตีส (Socrates) นักปรัชญากรีก ใช้วิธีการมีส่วนร่วมในการอภิปรายถกเถียงจนกว่าจะได้ข้อสรุปที่ดีที่สุด หรือเรียกว่าการสนทนาที่ใช้ภาษาวิธี (Dialectic dialogue) เขาเชื่อว่าปรัชญาเป็นกิจกรรมของความใกล้ชิดและความร่วมมือ (intimate and collaborative activity) เป็นเรื่องของการอภิปราย (discussion) ของกลุ่มคนที่ถกเถียงกัน (argue) ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์ได้พบความจริง (truth) สำหรับตนเอง (Monk and Raphael, 2001) ส่วนในซีกโลกตะวันออก พระพุทธเจ้า (Buddha) ได้ตรัสถึงความสำเร็จของการปกครองของกษัตริย์วัชชีที่ใช้หลักอปริหานิยธรรม ว่า เป็นการปกครองที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยหมั่นประชุมกันเป็นเนืองนิตย์ พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) การประชุมด้วยความพร้อมเพรียงดังกล่าวเป็นการประชุมของทุกคนซึ่งต้องเป็นประจักษ์มาเสมอเพื่อที่จะหาหรือกิจการสำคัญของชาติ กิจการทางการเมืองและแนวทางป้องกันชาติ นอกจากนี้ หลักความเชื่อของขงจื้อ (Confucian) ที่ว่าหากผู้ปกครองไม่มีมนุษยธรรม ย่อมขาดอาณัติจากสวรรค์ในการปกครอง ทั้งนี้เพราะสวรรค์จะมองเห็นความชอบธรรมของผู้ปกครองผ่านความรู้สึกของประชาชน ตามคำกล่าวที่ว่า “สวรรค์เห็นด้วยตาของประชาชน (Heaven sees with the eyes of its people) และสวรรค์ได้ยินด้วยหูของประชาชน (Heaven hears with the ears of its people)” (Princeton University Press, 2019)

การตระหนักในความคิดและความรู้สึกของประชาชนจึงเป็นหัวใจสำคัญของการเมืองการปกครองและการอยู่ร่วมกันในสังคม เกล (Gale, 2008) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) ว่าหมายถึง กิจกรรมทางการเมืองที่เป็นไปโดยสมัครใจ โดยที่สมาชิกสังคมได้ร่วมกันเลือกผู้ปกครองและกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งในปัจจุบัน ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองทั้งแบบทางตรงและทางอ้อม อาจจะได้แสดงออกในรูปแบบของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคน หรือมีการรวมตัวเป็นองค์กรประชาชน การแสดงออกเหล่านี้เป็นการแสดงออกของภาคประชาชนหรือเรียกว่าภาคพลเมือง ที่จะร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแสดงออกหรือร่วมลงมือปฏิบัติตามสิทธิพลเมืองของตน ส่วนผลจากการมีส่วนร่วมจะเป็นอย่างไร ประสพผลสำเร็จหรือไม่ เป็นเรื่องที่จะตามมาภายหลัง

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกุญแจสำคัญสำหรับการปกครองในระบบเสรีประชาธิปไตยที่เอื้ออำนวยโอกาสให้พลเมืองได้สื่อสารข้อมูลไปยังนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับข้อกังวลที่ต้องการแก้ไขหรือเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนมุ่งหวัง อันเป็นการผลักดันให้นักการเมืองและเจ้าหน้าที่เหล่านั้นได้ตอบสนอง การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตย ประชาธิปไตยไม่สามารถ

ดำเนินไปด้วยดีได้หากประชาชนไม่สามารถมีส่วนร่วมโดยอิสระในกระบวนการวางแผนนโยบายและการบริหารงานของรัฐ การมีส่วนร่วมทางการเมืองนอกจากจะเป็นการเปิดช่องทางให้พลเมืองสามารถยกเรื่องราวร้องทุกข์หรือสิ่งที่ปรารถนาสู่สาธารณะแล้ว ยังเป็นการติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลให้มีความรับผิดชอบและตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นการสร้างจิตสำนึกในเกียรติศักดิ์ศรีและคุณค่าในความเป็นมนุษย์ของปัจเจกบุคคล

คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Economic and Social Council) ได้อ้างถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมว่า มีคุณค่าในความเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายพื้นฐานอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีส่วนร่วมสามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน (United Secretariat, 2007) สิทธิในการมีส่วนร่วมจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นอกเหนือจากคุณสมบัติพื้นฐานอื่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ หลักการให้ความยินยอมของประชาชน หลักความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ หลักการปกครองด้วยเสียงข้างมาก หลักความเสมอภาค และหลักอธิปไตยของปวงชน

รูปแบบการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนแสดงออกหลากหลายวิธี โดยอาจแสดงความคิดเห็นโดยตรงโดยการสื่อสารไปยังนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ หรือการแสดงความคิดเห็นทางอ้อมโดยการผลักดันให้เกิดผล การเลือกตั้งเพื่อให้ดำเนินนโยบายที่สอดคล้องกับสิ่งที่ตนปรารถนา ซึ่งการให้การสนับสนุนทางการเมืองนี้เกิดขึ้นทั้งในระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมโดยตรง การมีส่วนร่วมโดยตรงในทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยแสดงออกในหลายรูปแบบ เช่น การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการค้นหาและเข้าถึงข้อมูลตลอดทั้งประชุมอภิปรายในเรื่องที่ตนเองได้รับผลกระทบ สิทธิในการเขียนหนังสือร้องเรียนไปยังนักการเมืองที่ตนเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภา หรือการร่วมกับพรรคการเมืองรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้ง อาจรวมลงนามร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่รัฐ การรณรงค์เพื่อให้เกิดผลในการตัดสินใจทางการเมือง เช่น การติดสติ๊กเกอร์รณรงค์ หรือการประท้วงโดยตรง

องค์การสหประชาชาติได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชน นับตั้งแต่การมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง ประชาชนได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งไม่เฉพาะการเข้าคูหาเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองแสดงออกได้ตั้งแต่ เสรีภาพในการพูด (speak out) เสรีภาพในการชุมนุม (assemble) และเสรีภาพในการรวมตัวเป็นสมาคม (associate) หรืออาจแสดงออกโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมของรัฐ ตลอดทั้งการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เปิดโอกาสให้ตนเองสมัครรับเลือกตั้ง รณรงค์เพื่อให้ได้รับเลือกตั้งและเข้าไปมีบทบาท ตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองของรัฐ (Secretariat, 2007)

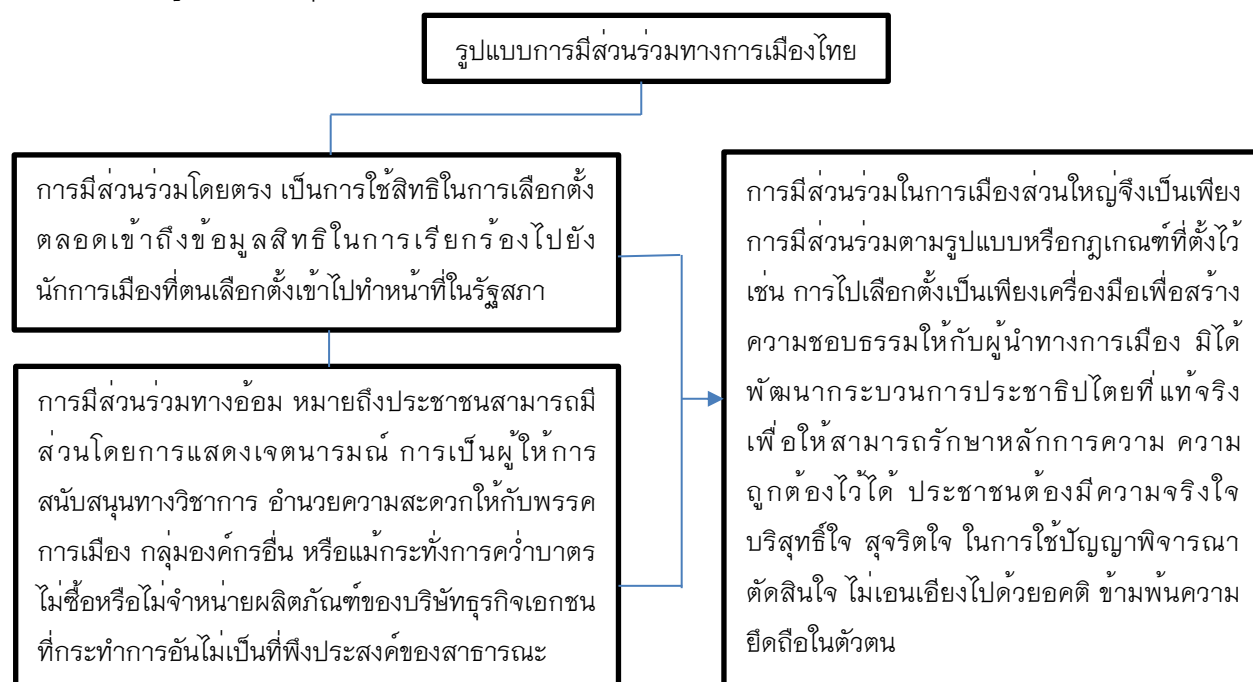
การมีส่วนร่วมทางอ้อม ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการแสดงเจตนาารมณ์ของตนในทางอ้อมหรือไม่เปิดเผย เช่น การเป็นผู้ให้การสนับสนุนทางวิชาการ การเงิน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับพรรคการเมือง องค์การเคลื่อนไหวที่ไม่แสวงหาผลกำไร หรือกลุ่มองค์กรอื่น ให้ทำการรณรงค์ในประเด็นสาธารณะที่ต้องการผลักดันให้รัฐกระทำการหรืองดเว้นกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือแม้กระทั่งการคว่ำบาตรไม่ซื้อหรือไม่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของบริษัทธุรกิจเอกชนที่กระทำการอันไม่เป็นที่พึงประสงค์ของสาธารณะ

การมีส่วนร่วมในการเมืองไทย

จากพื้นฐานวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยซึ่งมีลักษณะคับแคบผูกพันกันด้วยระบบอุปถัมภ์เฉพาะกลุ่มเฉพาะถิ่นมีอคติจากความชอบ ความหลง หรือความเกลียด ทำให้ขาดการวินิจฉัยไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ไม่สามารถเปิดใจประสานความคิดกับกลุ่มอื่นประกอบกับวัฒนธรรมทางการเมืองที่ผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมืองมองประชาชนว่าเป็นผู้ใต้ปกครองที่ต้องเดินตามทิศทางที่ผู้นำคิดให้ ทั้งสองวัฒนธรรมเป็นอุปสรรคสำคัญต่อคุณภาพของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น การมีส่วนร่วมในการเมืองไทยส่วนใหญ่จึงเป็นเพียงการมีส่วนร่วมตามรูปแบบหรือกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เช่น การเลือกตั้ง โดยเป็นการมีส่วนร่วมที่ประชาชนเป็นเพียงเครื่องมือในบางขั้นตอนเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับผู้นำทางการเมืองที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมเพียงรูปแบบนี้ว่ามีได้พัฒนากระบวนการประชาธิปไตยที่แท้จริง ในทางตรงข้าม การมีส่วนร่วมในเนื้อหาจึงจะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมแท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมด้วยจิตใจปัญญาและกำลังของสมาชิกในชุมชนเพื่อสร้างสรรค์สังคมของตน การที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมแท้จริงได้ จะต้องเกิดจากการที่ประชาชนตระหนักรู้ในสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้น มีประสบการณ์ตรงหรือเกี่ยวข้อง พูดภาษาเดียวกันและเข้าใจความหมายในเรื่องเดียวกัน สามารถร่วมคิด ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมตัดสินใจ โดยกระบวนการที่เปิดเผยโปร่งใส ตลอดทั้งร่วมรับผิดชอบ ร่วมทุกข์ ร่วมสุขจากผลของการตัดสินใจนั้น ด้วยเหตุนี้ ประชาชนที่มีส่วนร่วมในทางการเมืองจึงจำเป็นต้องมีคุณภาพ มีหลักการไม่เลือนล่อยไหลไปตามกระแส ถือเอาความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ความเป็นไปตามเหตุผล ใช้ปัญญาและพัฒนาปัญญาอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันข้อมูลความเป็นไปตามความเป็นจริง และเพื่อให้รู้เข้าใจ เข้าถึงหลักการความจริง ความถูกต้องดีงามและเหตุผลในเรื่องนั้น ๆ เพื่อให้สามารถรักษาหลักการ ความจริง ความถูกต้องไว้ได้ ประชาชนต้องมีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ สุจริตใจ ในการใช้ปัญญาพิจารณาตัดสินใจ ไม่เอนเอียงไปด้วยอคติ ข้ามพ้นความยึดถือในตัวตน (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562) ดังที่ในรายงานการวิจัย “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” ประชาชนมีความเชื่อมั่นและชื่นชมในระบอบการปกครองที่มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุดที่จะสามารถแก้ปัญหาของชาติและมีความเหมาะสมต่อการปกครองในประเทศไทย ที่มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขสามารถสร้างความกลมเกลียวเหนียวแน่นให้กับคนในชาติได้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน ประชาชนสามารถรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ที่เป็นสถานการณ์ของบ้านเมือง การ

สะท้อนปัญหาเศรษฐกิจเรื่องปากท้อง โดยที่หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การประชาสัมพันธ์เพื่อการรณรงค์การเลือกตั้ง และการเป็นส่วนหนึ่งในการหาเสียงของนักการเมือง (ภูสิทธิ์ ชันติกุล, 2553)

แผนภาพสังเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

โลกแห่งการเชื่อมโยง (Connectivity/ Hyper-Globalization)

ในยุคแห่งการเชื่อมโยงที่โลกาภิวัตน์กำลังจะสิ้นสุดลง (death of globalization) และกลายเป็นยุคของอภิลोकาภิวัตน์หรือโลกาภิวัตน์แบบสุดโต่ง (age of hyper-globalization) ซึ่งกำลังประกาศตัวเข้ามาแทนที่พร้อมกับความเชื่อมั่นในความหลากหลายและความเท่าเทียมกัน ความพยายามของผู้นำทางการเมืองที่จะหล่อหลอมความคิดเป็นหนึ่งในเดียวอาจตกอยู่ในสถานะที่มีความเสี่ยงมากกว่าผู้นำทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้มีความหลากหลายทางวิสัยทัศน์ สถานการณ์ทางการเมืองจึงมิใช่สิ่งที่จะคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดผลอย่างไร หากแต่จำเป็นต้องมองการเมืองเป็นกระบวนการ ยิ่งมีความหลากหลายของมุมมองมากเพียงใด ยิ่งจะลดความเสี่ยงและส่งผลดีเพียงนั้น โลกปัจจุบันไม่ใช่โลกที่จะต้องเลือกทางใดทางหนึ่ง หากแต่เป็นโลกที่ต้องประสานกลมกลืนไปพร้อมกัน ไม่ว่าจะเป็นการได้มาซึ่งอำนาจ การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และการสร้างศักยภาพและพลังเครือข่ายส่วนบุคคลคำว่าโลกาภิวัตน์แบบสุดโต่ง ได้ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 2011 โดย Dani Rodrik ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ฮาร์เวิร์ด (Harvard) สถานการณ์โลกาภิวัตน์แบบสุดโต่ง ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านขนาด ขอบเขต และ ความรวดเร็วของโลกาภิวัตน์ ที่ได้เริ่มขึ้นท้ายคริสต์ทศวรรษที่ 1990 ต่อเนื่องมาจนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้ครอบคลุมทั้ง 3

มิติของโลกาภิวัตน์ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง โดยมีพลัง ๓ ด้าน ขับเคลื่อนโลกาภิวัตน์แบบสุดโต่ง ประกอบด้วย: 1) พลังทางเศรษฐกิจ ที่มีการขยายตัวทางการค้าโลก (world trade) รวดเร็วกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลก (GDP) โดยมีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น (Foreign Direct Investment: FDI) ในอัตราที่สูง มีบริษัทข้ามชาติ (Multinational Corporations: MNCs) มากขึ้น ทำให้แต่ละประเทศที่เคยปิดตัวจำเป็นต้องเปิดตัว และหลายประเทศได้พัฒนาความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นในระบบการเมืองการปกครองของประเทศตน; 2) พลังของการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมที่มีการสื่อสารทั่วโลกได้ทันเหตุการณ์ การสื่อสารดังกล่าวได้เปลี่ยนบรรทัดฐานการสื่อสารของมนุษย์และลดอุปสรรคกีดขวางทางสังคม; และ 3) พลังการขยายตัวของนวัตกรรมทางเทคโนโลยี ได้แก่ ทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต (Internet of Things: IoT) ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ที่เกิดและไหลเข้าสู่การจัดเก็บด้วยความเร็วสูง โดยข้อมูลมีความหลากหลาย เป็นจริงและถูกต้อง และ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ซึ่งเป็นสมองกลแทนมนุษย์ เทคโนโลยีเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางและรวดเร็วในทางเศรษฐกิจและสังคมและวัฒนธรรม พลังทั้งสามด้านดังกล่าวเป็นพลังที่ผู้นำในทุกระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับโลกหลีกเลี่ยงไม่ได้หากแต่เป็นเรื่องที่ผู้นำจะต้องให้ความสำคัญ

กระบวนการอภิโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อระบอบการเมืองการปกครองโดยเฉพาะระบอบเสรีประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ อิทธิพลของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง ของประเทศมหาอำนาจ ได้ส่งผลกระทบต่อหลักอธิปไตยของชาติ ทั้งในด้านนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ การตัดสินใจของรัฐบาลในบางเรื่องต้องรับฟังและให้ความสำคัญต่อกระแสของโลก และที่สำคัญ อภิโลกาภิวัตน์ ได้ทำให้เกิดความเป็นปัจเจกนิยมสูงในหมู่ประชาชนซึ่งมีทั้งข้อดีข้อเสีย ส่วนที่ดีคือการส่งเสริมการเคารพในความหลากหลาย ความเห็นต่าง ความเป็นปัจเจกซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตย แต่ข้อเสียคือการขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงกายภาพโดยส่วนใหญ่จะแสดงมติมหาชนหรือความคิดเห็นสาธารณะโดยผ่านสื่อสังคมโดยข้อมูลที่นำมาประกอบความเห็นมีทั้งข้อมูลที่เป็นจริงและไม่ตรงกับความเป็นจริง ซึ่งส่งผลให้มติหรือความคิดเห็นของมหาชนในบางครั้งมีความอ่อนไหว เบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง อย่างไรก็ตาม ผู้นำทางการเมืองจะต้องเปิดใจกว้างที่จะยอมรับฟังและทำความเข้าใจกับความคิดเห็นที่หลากหลาย และตระหนักเสมอว่ายังมีมุมมองทางการเมืองมากเพียงใด ยิ่งจะส่งผลดีต่อสังคมมากเพียงนั้น โลกปัจจุบันเป็นโลกที่มีหลายมุมมองที่ไม่จำเป็นต้องเดินไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งเพียงด้านเดียว

องค์ความรู้จากการศึกษา

วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยง พบว่า

1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยมีลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองที่คับแคบที่ผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมืองมองประชาชนว่าเป็นผู้ใต้ปกครองที่ต้องเดินตามทิศทางที่ผู้นำกำหนด

2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นตามทัศนคติที่ตนเองอยากที่จะนำเสนอ และมีส่วนในการตัดสินใจภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3) การมีส่วนร่วมสู่การเชื่อมโยงสู่โลกาภิวัตน์มีความหลากหลายและความเท่าเทียมกัน จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านขนาด ขอบเขต ในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง ทำให้ประเทศไทยที่เคยปิดตัวจำเป็นต้องเปิดตัวสู่สากล พัฒนาความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น

สรุป

การที่สังคมไทยมีพื้นฐานวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีลักษณะค้ำค้ำผูกพันกันด้วยระบบอุปถัมภ์ เฉพาะกลุ่มเฉพาะถิ่นมีอคติจากความชอบ ความหลง หรือความเกลียด ทำให้ขาดการวินิจฉัยไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ไม่สามารถเปิดใจประสานความคิดกับกลุ่มอื่นประกอบกับวัฒนธรรมทางการเมืองที่ผู้ปกครองหรือนำทางการเมืองมองประชาชนว่าเป็นผู้ใต้ปกครองที่ต้องเดินตามทิศทางที่ผู้นำคิดให้ ทั้งสองวัฒนธรรมเป็นอุปสรรคสำคัญต่อคุณภาพของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ยุคของโลกาภิวัตน์และอภิลोकาภิวัตน์หรือโลกาภิวัตน์แบบสุดโต่ง ได้มีระบบเศรษฐกิจข้ามชาติ มีอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมตลอดทั้งการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ปรากฏการณ์เหล่านี้ได้ช่วยลดวัฒนธรรมแบบผู้ใต้ปกครองที่คอยฟังความคิดของผู้นำที่รวมศูนย์อำนาจ ตลอดทั้งเป็นการเปิดช่องทางเข้าถึงข้อมูลหลายด้านไม่ให้อคติยึดติดอยู่เฉพาะแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง เปิดโลกทัศน์รับฟังความคิดที่หลากหลาย มีความเป็นพหุนิยม ซึ่งนับเป็นการสร้างเสริมวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอันจะเป็นรากฐานในการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย นอกเหนือจากการพึ่งพาประชาธิปไตยแบบตัวแทนเพียงอย่างเดียว ประชาชนยังสามารถใช้สื่อเทคโนโลยี ร้องทุกข์ เรียกร้องให้รัฐแก้ไขปัญหา ตลอดทั้งการวิพากษ์วิจารณ์ ตรวจสอบกระบวนการใช้อำนาจรัฐ

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีช่องทางการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมมากขึ้น ประชาชนที่ใช้ช่องทางการสื่อสารดังกล่าวในการแสดงออกในความคิดเห็นทางการเมืองจึงจำเป็นต้องมีคุณภาพ มีความรู้ ความเข้าใจ มีหลักการที่ไม่เลื่อนลอยไหลไปตามกระแส ตระหนักในข้อมูลนั้นว่าต้องเป็นความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ความมีเหตุผล ใช้ปัญญาและพัฒนาปัญญาโดยการเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันสถานการณ์และได้ข้อมูลที่เป็นไปตามความเป็นจริง เพื่อให้สามารถรักษาหลักการ ความจริง ความถูกต้องไว้ได้ ประชาชนต้องมีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ สุจริตใจ ในการใช้ปัญญาพิจารณาตัดสินใจ ไม่เอนเอียงไปด้วยอคติ ข้ามพ้นความยึดถือในตัวตนและพวกพ้อง

ในส่วนของรัฐและผู้นำทางการเมืองในยุคอภิลोकาภิวัตน์ จะต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยหลายด้าน ไม่เฉพาะแต่ฉันทามติที่ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองและความชอบในการใช้นโยบายในทางใดทางหนึ่ง หากแต่ต้องมีความรู้ความเข้าใจของคาวบอยภายในประเทศและระบบโลกที่มีความสัมพันธ์พึ่งพากันอย่างไร และที่สำคัญคือเครือข่ายประชาชนที่เชื่อมโยงกันด้วยข้อมูลที่รวดเร็วและไม่มีขอบเขตจำกัด ผู้นำทาง

การเมืองจะต้องเปิดใจกว้างว่ายิ่งมีความหลากหลายของมุมมองทางการเมืองมากเพียงใด ยิ่งจะส่งผลดีเพียงนั้น โลกปัจจุบันไม่ใช่โลกที่จะต้องเลือกทางใดทางหนึ่ง หากแต่ต้องประกอบด้วยหลายมุมมอง

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพล บุญยพิพัฒน์. (2562). *ระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคมไทย*. สืบค้นวันที่ 17 มีนาคม 2562, จาก <http://www.human.bsru.ac.th/e.../57%20Public%20Administration%20Nuttapon%202102559.pdf>
- ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2553). *รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร* (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2562). *ความคิดทางการเมือง:ประชาธิปไตย ตามแนวคิดพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)*. สืบค้นวันที่ 17 มีนาคม 2562, จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=266&articlegroup_id=79
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- Gale, T. (2008). *International Encyclopedia of the Social Sciences*. Retrieved March 15, 2019, from www.encyclopedia.com
- Grolier, I. (1999). *Grolier Encyclopedia of Knowledge*. USA: Grolier Incorporated.
- Joyce, P. (2015). *Politics: A complete introduction*. London: Hodder and Stoughton.
- Khanna, P. (2016). *Connectography: mapping the future of global civilization*. First edition. New York: Random House.
- Monk, R. and Raphael, F. (2001). *The Great Philosophers*. London: Phoenix.
- Princeton University Press (2019). *Classical Confucian Political Thought*. Retrieved March 16, 2019, from <http://www.edu/chapters/s10639.pdf>
- Secretariat, U.N. (2007). *Participatory governance and citizens' engagement in policy development, service delivery and budgeting*. New York: United Nations Economic and Social Council.
- Winkler, J. R. (2019). *Political Culture*, *Encyclopedia Britannica*. Retrieved March 15, 2019, from <https://www.britannica.com/topic/political-culture>